

Asia: VN/1514/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Elenia Verkko Oyj:n lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö (jäljempänä ”TEM”) on antanut sidosryhmille mahdollisuuden lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta. Elenia Verkko Oyj (jäljempänä ”Elenia”) kiittää tästä mahdollisuudesta.

Hallituksen esityksessä esitetään useita muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön. Elenian lausunnon rakenne mukailee hallituksen esityksen järjestystä esitetyistä muutoskokonaisuuksista. Elenia lausuu hallituksen esitysluonnoksesta kohteliaasti seuraavaa:

Yhteislaskutus

Elenia tukee hallituksen esitystä yhteislaskutusmallista. Esityksen mukaisesti yhteislaskutusmallin tulee olla pakollinen sähköverkkoyhtiöille ja vapaaehtoinen sähkönmyyjäyhtiöille ja asiakkaille. Tällöin varmistetaan sähkönmyyjäyhtiöille syrjimättömät ja tasapuoliset mahdollisuudet yhteislaskutuksen tarjoamiselle.

Hallituksen esityksessä esitetty yhteislaskumalli on hyvin yhtenevä toimialalla sovellettavien vapaaehtoiisiin sopimuksiin pohjautuvien yhteislaskumallien kanssa. Näissä malleissa on myös lähtökohtana se, että loppuasiakkaan luottotappioriskin kantaa sähkönmyyjä, joka pystyy

hallitsemaan luottotappioriskiään jättämällä yhteislaskun ulkopuolelle loppuasiakkaat, joilla on taustalla olennaiseksi katsottava maksuvelvoitteiden laiminlyönti. Sähköverkkoyhtiö ei yhteislaskumallissa pysty vaikuttamaan sähkönmyyjän laskutus- ja perintäprosessiin, eikä sähköverkkoyhtiöllä ole näkyvyyttä loppuasiakkaan maksukäyttäytymiseen. Lisäksi hallituksen esityksessä esitettyä vakuusmenettelyä sähköverkko- ja sähkönmyyntiyhtiöiden välillä on sovellettu osin jo vapaaehtoisissa yhteislaskumallia koskevista sopimuksista. Vakuusmenettelyn määrittely tulee sopia yhteneväksi ja kohtuulliseksi koko toimialalle, jotta sähköverkko- ja sähkönmyyntiyhtiöiden syrjimättömyys voidaan varmistaa kaikissa tilanteissa.

Elenia kannattaa esitystä siitä, että jatkossakin loppuasiakas tekee erilliset sopimukset sähkönmyyjä- ja sähköverkkoyhtiön kanssa. Loppuasiakkaan kannalta tämä on selkeämpi vaihtoehto, koska sähköverkkoyhtiöllä on vastuista asiakkaalle mm. sähköliittymiin, sähköverkon vikatilanteisiin sekä tekniseen asiakaspalveluun liittyen.

Esitys yhteislaskumallin rajauksesta koskemaan loppuasiakkaita, joilla on enintään 3x63 ampeerin pääsulake ja joiden käyttöpaikalla hankitaan sähköä enintään 100.000 kWh vuodessa, on hyvä ja perusteltu.

Esityksen mukaisen yhteislaskumallin käyttöönoton kustannuksien arvioidaan olevan merkittäviä, koska muutoksia tarvitaan niin sähkömarkkinatoimijoiden tietojärjestelmiin kuin keskitetyn tietopisteen eli datahubin prosesseihin. Tarkkaa euromääräistä arvioita on vaikea antaa tässä vaiheessa, mutta todennäköisesti keskimääräiset muutuskustannukset ovat 100.000-200.000 euroa per sähkömarkkinatoimija. Muutuskustannuksia arviotaessa on tunnistettu muutostarve ainakin asiakastietojärjestelmän prosesseihin, jotta erillislaskut kulkevat yhteislaskumallissa joko laskujenvälitysoperaattorin kautta (jos verkkoyhtiö laskuttaa suoraan) tai datahubiin (mikäli myyjä laskuttaa verkkopalvelunkin). Lisäksi on tunnistettu todennäköiset muutostarpeet, jotka liittyvät päälaskun arvonlisäverolaskentaan ja päälaskun tietosisältöön, kuten päälaskulla laskutettavien kohteiden tarkempi erittely laskun koonniksi. Muutokset tulevat vaikuttamaan datahubin ja yhtiöiden välisiin prosesseihin, jolloin muutoksia vaaditaan myös datahubiin. Aikaisempien toimialaa koskevien laajempien prosessimuutosten perusteella voidaan ennustaa kustannusten olevan merkittäviä, joten muutosten toteuttamisen tarpeellisuus/välttämättömyys ja realistinen toteuttamisaikataulu sekä tarvittavat resurssit muutosten toteuttamiseksi on arvioitava huolellisesti.

Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja sähkönjakelun tehopohjaisen hinnoittelun edistäminen

Lain 54 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin tulisi tarkentaa ensimmäistä momenttia niin, että lakia sovellettaessa on selkeää mitä ”aikajaotukseltaan ja hintarakenteeltaan erilaisia sähkönjakelupalvelutuotteita” tarkoitetaan. Hallituksen esitysluonnokseen kirjatun perusteella jää epäselväksi, pitääkö jokaisella asiakkaalla olla vaihtoehtoina tuotteita, joissa hintarakenne ja aikajaotus vaihtelevat vai onko nykyinen yleinen käytäntö riittävä, missä esimerkiksi kuluttaja-asiakkaalla on vain aikajaotukseltaan erilaisia tuotteita vaihtoehtona.

Katsomme että, jakelumaksujen tariffirakenteiden yhtenäistäminen on hyvä asia. Toivomme, että Energiavirasto kuulee ja valmistelee määräyslunnonksen yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa, niin, että kaikilla osapuolilla olisi selkeä käsitys ja tulkinta muutoksesta ja sen vaikutuksista.

Markkinapohjainen kuormanohjaus

Mielestämme on sähkönjakeluasiakkaiden etu, että jakeluverkkoyhtiöllä ylläpidetään mahdollisuutta tarjota perinteistä klo 22-07 aikaohjausta monipuolisempaa kuormanohjausta asiakkaalle, jolla ei ole markkinaehtoista kuormanohjaussopimusta. Tällöin asiakas päättää itse ohjauksen kriteereistä ja aikatauluista eli jakeluverkkoyhtiö ei tee ohjauksien määrittelyä asiakkaan puolesta tai omien tarpeidensa takia. Monipuolisempi kuormanohjaus on nyt jo mahdollista useamman jakeluverkkoyhtiön toimesta ja monen asiakkaan käytössä. Haluamme korostaa, että useat jakeluverkkoyhtiöt ovat tarjonneet mahdollisuutta siirtää omia kuormiaan asiakkaan toivomiin ajankohtiin. Mikäli luovutaan asiakkaan aiemmin määrittelemästä ohjausajasta, asiakaskokemus voi heikentyä. Lisäksi mikäli jakeluverkkoyhtiö tarjoama kuormanohjaus kielletään, asiakkaiden asema heikkenee merkittävästi, koska sähkömittareiden kuormanohjausta hyödyntäviä markkinaehtoisia palveluja ei ole toistaiseksi tarjolla eikä ole täyttä varmuutta markkinan syntymisestä. Selvennykseksi on syytä todeta, että jakeluverkkoyhtiö ei saa mahdollistaa kuormanohjaustoiminnallisuutta silloin, kun asiakas on valtuuttanut toisen osapuolen ohjaamaan kuormiaan.

Toisin kuin luonnosesitys toteaa, kuormanohjaukseen liittyvän valtuutuksen päättyessä tai asiakkaan ollessa passiivinen (ei omaa sopimusta kuormanohjauksesta), kuormanohjausta ei tule sitoa asiakkaan verkkopalvelutuotteeseen tai se tulee sisällyttää lakia alemman tason sääntelyssä tulevaisuudessa harmonisoitaviin verkkopalvelutuotteisiin. Esimerkiksi nykyisellään yleissiirtoa käytävällä asiakkaalla voi olla ohjattavia kuormia kuten yöllä lämpiävä lämminvesivaraaja. Esitämme, että kuormanohjaus muuttuu automaattisesti jo vuosikymmeniä yleisimmin käytössä olevaksi aikaperusteiseksi yöohjaukseksi (22-07) tai asiakkaalla on mahdollisuus itse valita ohjausajankohdat jakeluverkkoyhtiön tarjoamana mahdollisen kuormanohjausta koskevan valtuuden päättyessä.

Lakitekstiin tulisi tarkentaa, että jakeluverkkoyhtiön velvoite asettaa tai mahdollisuus tarjota kuormanohjausta koskee asiakkaan markkinaosapuolelle antaman valtuutuksen päättymisen lisäksi myös tilannetta, jossa asiakas ei ole tehnyt vielä valtuutusta markkinaosapuolelle.

Perustuen vahvaan Elenian osallistumiseen markkinapohjaisen kuormanohjauksen kehittämisessä, näemme lain vaatimuksien voimaantulon olevan järkevää aikaisintaan 1.6.2026. Voimaan astumiselle tulee varata riittävä aika, jotta tarvittavat järjestelmämuutokset ja testaukset ehditään tekemään datahubin tasolla ja sen jälkeen jakeluverkkoyhtiöissä ja palveluntarjoajien tahoilla.

Mielestämme on välttämätöntä, että tarvittavilta osin laaditaan tai kehitetään alan sopimusehtoja huomioimaan kuormanohjaukseen liittyvät erilaiset käytännöt, kuten palvelutasovaatimukset ja virhetilanteiden vastuut sekä taloudelliset seuraamukset lukuisien osapuolien kesken.

Kuormanohjausrajapinnan toteuttamiseen liittyy vielä avoimia asioita, jotka tulee ratkaista jakeluverkkoyhtiöiden ja markkinatoimijoiden kesken ennen kuin yhtiöissä on mahdollista tehdä varsinaista toteutusta. Mikäli avoimien asioiden ratkominen viivästyy, vaikuttaa tämä suoraan käyttöönottoaikatauluihin yhtiöissä. Lisäksi asiakas on väliinpuotoaja, mikäli edellä mainittuja käytäntöjä, palvelutasovaatimuksia, virhetilanteita ym. ei ole jakeluverkkoyhtiöiden ja markkinatoimijoiden kesken sovittu.

Elenia haluaa selvyuden vuoksi todeta, että etäluettavan sähkömittarin hälytykset, tilakyselyt ja sähköturvallisuuteen liittyvät toiminnallisuudet tulee aina olla priorisoitu kuormanohjauskäskyjä tärkeämmiksi. Näin varmistetaan turvallisuus ja häiriötilanteiden tehokas hoito.

Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantulon rajoittaminen

Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen on kannatettava muutos. Hallituksen esityksessä on kuvattu kattavasti muutoksen tavoitteet, perustelut ja vaikutukset. Sopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen parantaa kuluttajansuojaa ja selkeyttää markkinatilannetta myös siltä kannalta, että pitkälle tulevaisuuteen tehdyistä sopimuksista aiheutuu usein virheitä sopimusten tekemisessä. Asiakas on voinut unohtaa tekemänsä myyntisopimuksen ja solmia uuden. Sopimuksen tehneen asiakkaan sopimus käyttöpaikalla voi olla jo päättynyt, kun vähittäismyyjä lähettää vielä ilmoituksen uuden sopimuksen aloituksesta. Vähittäismyyjällä on velvollisuus tarkistaa, että sopimus on tullut voimaan oikealle asiakkaalle, mutta tarkistukset eivät aina ole aukottomia. Lisäksi osalla vähittäismyyjistä on käytössä automatiikkaa sopimusten tekemisessä, jolloin ajankohtaista sopimustilannetta ei tarkasteta. Virheiden korjaaminen vaatii joka tapauksessa resursseja ja pitkittyneiden virhetilanteiden korjaaminen voi olla hyvin haastavaa.

Jakeluverkkoyhtiön kannalta pitkälle tulevaisuuteen tehdyistä myyntisopimuksista aiheutuneiden virheiden korjaukset kuormittavat asiakaspalvelun resursseja ja sopimusvirheet voivat pitkittyessään johtaa pahimmillaan siihen, että jakeluverkkoyhtiö vastaa korjauksissa myös myynnin osuudesta. Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen on siis hyödyllistä myös jakeluverkkoyhtiön kannalta.

Määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävät maksut

Elenialla ei ole esitettyihin muutoksiin lausuttavaa.

Liittymisjohdon määritelmän täsmentäminen

Elenia kannattaa esitettyä muutosta sähkömarkkinalakiin.

Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energialähteistä tuotetusta sähköstä

Elenialla ei ole esitettyihin muutoksiin lausuttavaa.

Liittämismvelvollisuus

Pykälä 20 liittämismvelvollisuus:

Elenian puolesta kuuden (6) kuukauden enimmäisliittämisaika jakeluverkoissa on hyväksyttävä muutos. Ehdotamme, että lakiesityksen mainittua ”muita erityisiä syitä” kohtaa täsmennetään esimerkiksi: ”muita erityisiä verkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia syitä, kuten maankäytön luvituksesta johtuvat syyt, tai komponenttipula tai muut komponenttien saatavuuteen merkittävästi vaikuttavat syyt”.

Haluamme kuitenkin huomauttaa, että vesistöihin vaadittavan AVI-luvan keskimääräinen käsittelyaika on noin yhdeksän (9) kuukautta. Vastaavasti muiden vaadittavien erityislupien kuten museoviraston käsittelyaika on pääsääntöisesti ylittää esitetyn kuuden (6) kuukauden enimmäisajan. Elenia hakee kyseisiä erityislupia kymmeniä vuodessa, josta syystä muu erityinen ja tässä tapauksessa jakeluverkonhaltijasta riippumaton syy enimmäisliittämisaikalle tulisi käytännössä huomioida.

Pykälä 54 b käytettävissä olevan jakeluverkonhaltijan kapasiteetin ilmoittaminen:

Elenia kannattaa esitettyä lisäystä sähkömarkkinalakiin.

Pykälä c liittämispynnön käsittely jakeluverkossa:

Elenia kannattaa esitettyä lisäystä sähkömarkkinalakiin. Valtaosassa jakeluverkon uusissa liittymissä toimitusaika on alle kolme (3) kuukautta, joten liittämispynnön tilaa tulisi päivittää esitettyä kolmen (3) kuukauden väliä tiheämmin esimerkiksi kerran (1) kuukaudessa.

Valitusten käsittely

Elenia huomauttaa, että ehdotettu 99 a § poikkeaa sähkömarkkinadirektiivistä laajentaen säännöksessä mainitut velvollisuudet koskemaan myös jakeluverkonhaltijoita sekä aggregaattoreita. Elenia ei kuitenkaan vastusta ehdotetun säännöksen lisäämistä lakiin.

Elenia Verkko Oyj

Jorma Myllymäki

Toimitusjohtaja

Harala Sanni
Elenia Verkko Oyj